

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE
Klasa: UP-I^o 612-08/08-06/0078
Urbroj: 532-04-0202/1-08-2
Zagreb, 14. ožujka 2008.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. Stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“ broj 69/99, 151/03 i 157/03) i članka 9. Stavika 1. Pravilnika o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 37/01), donosi

RJEŠENJE

1.

Utvrđuje se da klapsko pjevanje ima svojstvo nematerijalnog kulturnog dobra u smislu članka 9. stavka 1. alineja 2. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

2.

Za kulturno dobro iz točke 1. Ovog rješenja utvrđuje se slijedeći sustav mjera zaštite:

- osigurati dostupnost dobra javnosti;
- poticati sudjelovanje zajednice i grupa koje baštine dobro u identificiranju, izvođenju i prenošenju dobra;
- popularizirati i promovirati kulturno dobro održavanjem stručnih skupova, smotri folklor, festivala, koncerata, putem elektroničkih medija, audio i video zapisa i na drugi način;
- poticati prenošenje i njegovanje kulturnog dobra u izvornim i drugim sredinama;
- educirati stručni kadar za prenošenje znanja i vještina putem seminara, radionica, formalnog i neformalnog obrazovanja;
- nastaviti sa istraživanjem dobra, primjerenim dokumentiranjem u svim oblicima i načinima suvremenog bilježenja, te stručnim i znanstvenim vrednovanjem;
- štiti dobro prepoznajući procese globalizaciji i društvene transformacije, kako bi se izbjegla opasnost nestajanja ili uništenja.

Nositelj dobra dužan je provoditi mjere zaštite radi njegova očuvanja, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svim propisima koji se odnose na kulturna dobra, pridržavajući se njegove povijesno-tradicijske matrice i pojavnosti.

3.

Na navedeno nematerijalno kulturno dobro iz točke 1. izreke ovog rješenja primjenjuje se Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i svi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

4. Predmetno kulturno dobro upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.

5. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

Obrazloženje

Klapsko pjevanje je tradicijsko višeglasno homofono pjevanje bez pratnje instrumenata. Fenomen klapskog pjevanja kontinuirano je i relativno stara pojava na koju su upozorili istraživači i muzikolozi krajem 19. stoljeća (Kuba, Kuhač). Tradicija klapa i klapske pjesme kakvu poznajemo i danas, formira se sredinom 19. stoljeća, u vrijeme kada su se profilirali kulturni i glazbeni identiteti mediteranskih gradića na našoj obali i otocima, posebice u Dalmaciji. Javlja se u pučkim slojevima društva kao rezultat sklada postojećeg duhovnog stanja u mediteranskim gradićima toga doba. Stil pjevanja je vremenom evoluirao od tipično tradicijskog oblika pjevanja (klapska pjesma) i postojanja klapa, do stručno postavljenog i organiziranog oblika pjevanja koji se u današnje vrijeme svojim načinom prezentacije više ubraja u stilove popularne nego tradicijske glazbe.

Sam pojam **klapa**, prema etimološkim istraživanjima, ima korijene u sjvernotalijanskom tršćanskom šatrovačkom dijalektu, odakle je usvojen polovicom 19. stoljeća. Bratoljub Klaić (1966:629) također je smatra žargonskom riječju koja označava družbu, družinu, skupinu ili kliku, od kojih bi riječ družina najbliže označavala riječ klapa. U isto vrijeme, polovicom 19. stoljeća, u Dalmaciji djeluju formalne i neformalne pjevačke družine koje preuzimaju termin klapa. Danas riječ klapa najčešće asocira na organizirane pjevačke skupine sa specifičnim a capella repertoarom dalmatinskih klapskih pjesama.

Naziv dalmatinska klapska pjesma novijeg je datuma, a u glazbeno-folklornu terminologiju uveden je tek u 70-im godinama 20. stoljeća (Jerko Bezić 1876:16). To je rezultat suradnje stručnjaka i pjevača okupljenih oko prvog Festivala dalmatinskih klapa osnovanog 1967. godine u **Omišu**. Ovaj je specifičan način pjevanja prepoznat u prošlosti kada su ga muzikolozi i folkloristi kroz povijest nazivali različitim opisnim terminima. Tako Franjo Kuhač u *Glasba Dalmacija iz djela Austro-Ugarska Monarhija* opisana i ilustrirana, piše o „gradskim melodijama“, a Ljudevit Kuba u djelu *Narodna glazbena umjetnost u Dalmaciji* govori o „napjevima koje narod pjeva u zborovima“. Božidar Širola u djelu *Pregled povijesti hrvatske, ovakve napjeve naziva „lagašnim i priprostim pjesmicama“*, a stil pjevanja kategorizira kao „dalmatinske popijevke u duru“. Vinko Žganec i Jerko Bezić nazivaju ovaj glazbeni stil „napjevima u tercnom duru“. Svi spomenuti autori govore o fenomenu danas poznatom kao dalmatinsko klapsko pjevanje. Današnji termin uključuje glazbeni i socijalni aspekt glazbenog fenomena, akcentirajući pritom poseban a capella repertoar, pjevan isključivo od strane klapa.

Klapske pjesme su homofoni, a capella napjevi, prepoznatljivi po svojoj unutrašnjoj glazbenoj strukturi – kretanju melodijskih linija glasova, harmonijskoj konstrukciji i sadržaju tekstova napjeva. Najčešća forma višeglasja klapskih pjesama je troglasje i četveroglasje, tijesni harmonijski slog koji gotovo mahom završava u tercnom položaju, akordu po kojem su klapski završeci prepoznatljivi. Pjesme su spjevane u duru, kojem harmonijsku osnovu čini tonički, dominantni i subdominantni četverozvuk, odnosno trozvuk. Melodija napjeva uvijek je u terci praćena drugim glasom, dok treći glas, bariton, ima zadaću popuniti akord. Za njega je karakterističan skok sa VII. stupnja na V. stupanj iznad tonike durskog tonskog roda u harmonijskim kadencama. Zadaća je basa jasno označiti harmonijske funkcije u osnovnom položaju. Tekstovi klapskih pjesama uglavnom su ljubavni, a kreću se od poetskih, vedrih, optimističkih i šaljivih do tekstova pretjeranog sentimentalizma. Specifičan ugođaj kojega stvara cjelina teksta i napjeva u dalmatinskoj klapskoj pjesmi, traži slobodu u metroritamskom oblikovanju (parlando rubato način izvođenja).

Na oblikovanje dalmatinske klapske pjesme utjecalo je liturgijsko i paraliturgijsko pjevanje zapadnog obreda (gregorijanski koral, glagoljaško pjevanje, crkveno pučko pjevanje),

organizirana glazbena djelatnost urbanih i urbano-ruralnih sredina na području Dalmacije, talijanska, odnosno zapadno-europska melodika, melodika napjeva iz šire unutrašnjosti među kojima i tzv. starogradske pjesme i dr. Repertoar suvremenih dalmatinskih klapa u počecima se odlikovao uglavnom ljubavnom tematikom, a od utemeljenja omiškog Festivala pokrio je gotovo sve vidove suvremenog života diljem Dalmacije.

Razlike u formalnim i organizacijskim oblicima klape kroz povijest značajne su, te se govori o tri modela klape: tradicijska (pučka), festivalska i današnja (moderna) klapa.

Najstariji klapski model, tradicijska (pučka) klapa, neformalna je skupina pjevača koji povremeno pjevaju te na taj način zadovoljavaju prvenstveno svoju ljubav prema pjevanju. Usmena tradicija, i jednostavnost glazbenog izričaja (spontano pjevanje) glavne su karakteristike ovog klapskog modela. Tradicijska (pučka) klapa pjeva u raznim prilikama: „u konobama, na pijacama ili na pozicijama koje dobro akustički odzvanjaju, obično okruženi tipičnom mediteranskom arhitekturom, pjevaju i serenadu voljenoj djevojci, i u pauzama tokom ribanja ili drugih zajedničkih poslova“ (Povrzanović, 1989:162). Usprkos dominaciji novih klapskih modela, promjenama u glazbenoj formi i izvođačkom kontekstu, glazbovanje tradicijskih klapa može se čuti u manjim (dalmatinskim) mediteranskim mjestima, obično među ljudima starije dobi.

Pojam festivalska klapa povezan je s nastankom Festivala dalmatinskih klapa u Omišu (Omiški festival). **Omiški je festival uvelike zaslužan za promociju klapskog pjevanja** i prva je institucija koja je klapsko pjevanje prezentirala kao organizirani oblik tradicijskog (a kasnije i umjetničkog) glazbovanja. Festivalska klapa je formalno organizirana skupina pjevača s jasnim ciljevima i namjerama. Iako je radost zajedničkog glazbovanja faktor koji ih najčešće povezuje „sigurna i kvalitetna izvedba uz javni nastup glavni su ciljevi njihova djelovanja“ (Čaleta, 1997:130). Sve ovo moguće je realizirati uz pomoć stručnog voditelja koji u većini slučajeva izabire i pjevače i repertoar regularno vježbajući s klapom (probe). Postanak Omiškog festivala kao institucije inicirao je nastanak mnogih klapa. Tako je početkom 60-ih godina 20. stoljeća registrirano šetnaestak organiziranih klapa, krajem 80-ih godina 20. stoljeća više od 200, a danas više od 400. Klapsko pjevanje se u razdoblju od 60-ih godina 20. stoljeća sve više definirana kao simbol dalmatinskog (mediteranskog) identiteta. Homofono pjevanje je karakteristika tradicionalne klape, dok moderna ili festivalska klapa, kojoj tehnika pjevanja i poznavanje široke vokalne glazbene literature nije strano, pored ovog načina koristi i druge stilove vokalnog glazbovanja. Dok izvedbu tradicionalne klape odlikuje a capella vokalna izvedba, prisutna je upotreba mandolina i gitara za festivalske klape ali i elektronskih glazbala, koje se danas sve više bave pjevanjem u komercijalne svrhe. Klapsko je pjevanje najveće promjene doživjelo u zadnjem desetljeću prošlog stoljeća. Čitav niz socijalnih, kulturnih i političkih događanja koja su se zbivala početkom 90-ih godina u Hrvatskoj, utjecao je na brojne promjene u pokretu kalpskog pjevanja. Klapsko pjevanje modernog doba, inovativna i napredna glazbena forma koja svojim pjevačima proširuje glazbene horizonte, u stanju je uhvatiti se u koštac s najrazličitijim vokalnim stilovima tradicijske, klasične i posebice popularne glazbe. Klapski pokret u devedesetim postaje popularnim, a svoju popularnost manifestira omasovljenjem, širenjem kruga interesa kod pjevača i publike raznih životnih dobi izvan lokalnih i regionalnih granica teritorijalne postojbine klapskog pjevanja. Uz Dalmaciju, kolijevku klapskog pjevanja, gradovi Zagreb i Rijeka postaju važni centri klapskog pjevanja brojnih klapa i kvalitete klapskog pjevanja. Klape se formiraju i u dijaspori među hrvatskim iseljenicima, ali i među ljudima nehrvatskog porijekla koji uživaju u vokalnom višeglasnom pjevanju.

Najveću promjenu u 90-im godinama prošlog stoljeća klapski je pokret dobio u „novoj tradiciji“ koju njezine nositeljice nazivaju klapskim pjevanjem. Fenomen organiziranih suvremenih ženskih vokalnih skupina, čiji se nastanak ne veže uz tradiciju ženskog pučkog pjevanja, može se pratiti kroz njihovu prezentaciju na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu. Popularnost ženskog „klapskog“ pjevanja raste i kod izvođača i kod publike. Broj javnih

nastupa i medijskih projekata svakim danom je sve veći i sve kvalitetniji. Repertoar koji nastaje sastoji se od kompozicija/obrada pisanih za ženske sastave (komponirane klapske pjesme, obrade tradicijskih napjeva, obrade popularnih napjeva, tradicijske i popularne vokalne pjesme različitih glazbenih kultura), prilagođenih njihovim mogućnostima ali i interesima.

Donošenjem ovog rješenje, sukladno članku 12. stavku 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na predmetno dobro primjenjuje se citirani Zakon, kao i svi drugi propisi koji se odnose na kulturna dobra.

Sukladno članku 12. stavku 4. istog Zakona, točkom 4. izreke ovog rješenja, određena je obveza upisa predmetnog dobra u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Sukladno članku 12. stavku 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba protiv ovog rješenja ne zadržava njegovo izvršenje.